

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nyolcadik tanács)

2011. március 10.*

A C-516/09. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Oberster Gerichtshof (Ausztria) a Bírósághoz 2009. december 11-én érkezett, 2009. november 24-i határozatával terjesztett elő az előtte

Tanja Borger

és

a **Tiroler Gebietskrankenkasse**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nyolcadik tanács),

tagjai: K. Schiemann tanácselnök (előadó), A. Prechal és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: P. Mengozzi,
hivatalvezető: A. Calot Escobar,

* Az eljárás nyelve: német.

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- T. Borger képviselőjében H. Burmann, P. Wallnöfer és R. Bacher Rechtsanwälte,
- az osztrák kormány képviselőjében C. Pesendorfer, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében V. Kreuschitz és M. Van Hoof, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az 1996. december 2-i 118/97/EK tanácsi rendelettel (HL 1997. L 28., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 3. o.) módosított és naprakésszé tett, valamint az 1998. június 29-i 1606/98/EK tanácsi rendelettel (HL L 209., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 308. o.) módosított, a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó

munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1408/71 rendelet) 1. cikkének a) pontja szerinti „munkavállaló” fogalmának értelmezésére vonatkozik.

- 2 Ezt a kérelmet T. Borger és a Tiroler Gebietskrankenkasse között a T. Borger gyermekének megszületése utáni kétéves törvényes időszak lejártakor kivett további hat hónapos fizetés nélküli szabadság ideje alatt a gyermekgondozási támogatás nyújtása Tiroler Gebietskrankenkasse általi megtagadásának tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós szabályozás

- 3 Az 1408/71 rendelet 1. cikke előírja, hogy e rendelet alkalmazásában:

„[...]”

a) »munkavállaló« és »önálló vállalkozó:«

- i. aki akár kötelezően, akár szabadon választható folytatólagos biztosítás keretében a munkavállalókra vagy önálló vállalkozókra vonatkozó szociális biztonsági rendszerek vagy a köztisztviselőkre vonatkozó különleges rendszer ágazataiba tartozó egy vagy több kockázattal szemben biztosított;
- ii. aki a lakóhellyel rendelkezőkre, vagy a gazdaságilag aktív népességre [helyesen: lakosságra] vonatkozó szociális biztonsági rendszerben, e rendelet által érintett szociális biztonsági ágakba tartozó egy vagy több kockázattal szemben kötelezően biztosított, ha ez a személy:
 - azon módszer értelmében, amely alapján e szociális biztonsági rendszert igazgatják vagy finanszírozzák, munkavállalónak vagy önálló vállalkozónak tekinthető,

vagy

- ha e szempontoknak nem felel meg, az I. mellékletben meghatározott más kockázattal szemben a munkavállalókra vagy önálló vállalkozókra vonatkozó rendszerben vagy a iii. pontban említett rendszerben kötelezően vagy szabadon választható folytatólagos biztosítás keretében biztosított, vagy ha az érintett tagállamban ilyen rendszer nincs, megfelel az I. mellékletben szereplő meghatározásnak;
- iii. aki a vidéki lakosságra vonatkozó egységes szociális biztonsági rendszerben, az e rendelet által érintett ágakba tartozó több kockázattal szemben kötelezően biztosított, az I. mellékletben megállapított kritériumoknak megfelelően;

- iv. aki a munkavállalókra, önálló vállalkozókra, a lakóhellyel rendelkezőkre vagy lakóhellyel rendelkezők egyes csoportjaira vonatkozó tagállami szociális biztonsági rendszer keretében önkéntes alapon az e rendeletben érintett ágba tartozó egy vagy több kockázattal szemben biztosított:

- ha tevékenységét munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként végzi;

vagy

- ha korábban ugyanannak a tagállamnak a munkavállalókra vagy önálló vállalkozókra vonatkozó kötelező biztosítási rendszere keretében ugyanazon kockázattal szemben biztosított volt;

[...]”

- ⁴ Az egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között létrejött, a személyek szabad mozgásáról szóló, 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt megállapodás (HL 2002. L 114., 6. o.) szociális biztonsági rendszerek összehangolására vonatkozó II. mellékletének 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A szociális biztonsági rendszerek összehangolása területén a Szerződő Felek megállapodnak a megállapodás aláírásának időpontjában hatályos és az e melléklet A. szakaszával módosított, e megállapodásban említett közösségi jogi aktusok vagy e jogi aktusokkal egyenértékű szabályok egymás közötti alkalmazásában.

A jelen melléklet A. szakaszában hivatkozott jogi aktusokban szereplő »tagállam(ok)« kifejezést úgy kell érteni, hogy az a kérdéses közösségi jogi aktusok hatálya alá tartozó tagállamokon kívül Svájcot is magában foglalja. [nem hivatalos fordítás]”

- 5 Az említett melléklet A. szakasza többek között az 1408/71 rendeletre hivatkozik.

A nemzeti szabályozás

- 6 Az anyák védelméről szóló, 1979. évi törvény (Mutterschutzgesetz 1979., BGBl. 221/1979) 15. §-ának (1) bekezdése értelmében a munkavállaló számára – kérésére – a gyermek kétéves koráig fizetés nélküli szabadságot kell biztosítani, amennyiben a gyermek a munkavállalóval egy háztartásban él.
- 7 Ugyanezen törvény 15. §-ának (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy a fizetés nélküli szabadság közös megegyezéssel meghosszabbítható. Jóllehet az említett szabadság hatásaként a tényleges munkaviszony fennmarad, az a munkajogból eredő fő kötelezettségeknek az említett szabadság időtartama alatti felfüggesztését vonja maga után.
- 8 A gyermekgondozási támogatásról szóló törvény (Kinderbetreuungsgeldgesetz) értelmében a szülő gyermekgondozási támogatásra jogosult többek között akkor, ha a szülő és a gyermek osztrák területen él. Ha csak az egyik szülő részesül gyermekgondozási támogatásban, a támogatás legkésőbb a gyermek 30 hónapos koráig folyósítható.

- 9 A társadalombiztosításról szóló általános osztrák törvény (Österreichische Allgemeine Sozialversicherungsgesetz, a továbbiakban: ASVG) 4. §-a (1) bekezdésének 1. pontja értelmében az egy vagy több munkáltatónál foglalkoztatott munkavállalók egészség-, baleset- és nyugdíjbiztosításban részesülnek (teljes biztosítás).
- 10 Az ASVG 7. és 8. §-a felsorolja a személyek azon csoportjait, akik a szociális biztonsági rendszer csupán egy vagy két ágazatában biztosítottak. Ily módon az ASVG 8. §-a (1) bekezdésének 2. pontja értelmében a nyugdíjbiztosítási rendszer keretében részlegesen biztosítottak azok a személyek, akik gyermeküket a születését követő első 48 naptári hónapban ténylegesen és elsődlegesen belföldön nevelik, amennyiben e törvény értelmében nyugdíjbiztosítás keretében biztosítottak voltak, vagy még nem voltak biztosítottak.
- 11 A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy – a hátrányos megkülönböztetés megelőzése érdekében – a szóban forgó gyermek belföldön való nevelésével kapcsolatos követelmény akkor is teljesül, ha a gyermeket Svájcban nevelik.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 12 Az Ausztriában lakóhellyel rendelkező osztrák állampolgár T. Berger – fiának 2006. január 7-i születését követően – 2008. január 7-ig volt fizetés nélküli szabadságon. Ezt követően fizetés nélküli szabadságát – munkáltatójának beleegyezésével – hat hónappal, azaz 2008. július 6-ig meghosszabbította.

- 13 2007 márciusában T. Borger fiával Svájcba költözött, ahol házastársa 2006 óta végez keresőtevékenységet.
- 14 A Tiroler Gebietskrankenkasse 2006. március 5-től 2007. február 28-ig tartó időszakra vonatkozóan gyermekgondozási támogatást, a 2007. március 1-től 2008. január 6-ig tartó időszakra vonatkozóan pedig kompenzációs ellátást folyósított. T. Borgernek a gyermekgondozási támogatás folyósítása, valamint társadalombiztosításának további hat hónapra történő fenntartása iránti kérelmét azonban elutasították.
- 15 A Tiroler Gebietskrankenkasse 2008. január 18-i határozatával 2008. január 7-i hatállyal azzal az indokkal vonta vissza a gyermekgondozási támogatást kompenzáló ellátást, hogy a családi ellátások folyósítására T. Borger számára – mivel Ausztriában nem rendelkezett tényleges munkaviszonnyal – a Svájci Államszövetség illetékes, ahol T. Borger házastársa dolgozik, és a család valamennyi tagja lakóhellyel rendelkezik.
- 16 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a Tiroler Gebietskrankenkasse állításai szerint T. Borger osztrák munkáltatójával meglévő munkaviszonya közvetlenül a fizetés nélküli szabadság további hat hónapjának lejárta után megszűnt.
- 17 2008. február 15-én benyújtott keresetében T. Borger azzal érvel, hogy a Tiroler Gebietskrankenkasse a 2008. január 7-től július 6-ig tartó időszakra köteles volt részére gyermekgondozási támogatást kompenzáló ellátást folyósítani. T. Borger kifejti, hogy – jóllehet ezen időszak alatt fizetés nélküli szabadságon volt – őt még mindig tényleges munkaviszonyban állónak, ekként pedig az 1408/71 rendelet szerinti munkavállalónak kellett tekinteni. T. Borger hangsúlyozza, hogy a gyermeknevelés teljes időtartama alatt az osztrák nyugdíjbiztosítási rendszerben részlegesen biztosított volt.

- 18 Az elsőfokú bíróság helyt adott T. Borger keresetének, és a Tiroler Gebietskrankenkassét – a 2008. január 7-től július 6-ig tartó időszakra vonatkozóan – a gyermekgondozási támogatás T. Borger részére történő megfizetésére kötelezte.
- 19 A fellebbviteli bíróság nem adott helyt a Tiroler Gebietskrankenkasse által benyújtott fellebbezésnek. Ez a bíróság úgy vélte, hogy a kötelező nyugdíjbiztosítási rendszerben részlegesen biztosított az a személy, aki gyermekét annak születése utáni első 48 hónapban neveli. A bíróság szerint – e részleges biztosításra tekintettel – az Osztrák Köztársaság köteles a családi ellátások folyósítására, függetlenül attól, hogy a fizetés nélküli szabadság törvényes időszakát követően fennállt-e még munkaviszony.
- 20 A Tiroler Gebietskrankenkasse e határozattal szemben rendkívüli felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, amelyben megismétli azon érvelését, hogy T. Borger a 2008. január 7-től július 6-ig tartó időszakban nem minősült Ausztriában foglalkoztatott munkavállalónak. A Tiroler Gebietskrankenkasse a kérdést előterjesztő bíróság előtt azzal érvel, hogy T. Borger a törvényes időszakot követően kizárólag azzal a céllal kért fizetés nélküli kiegészítő szabadságot, hogy családi ellátásokban részesülhessen. A Tiroler Gebietskrankenkasse ezen túlmenően arra hivatkozik, hogy a részleges nyugdíjbiztosítás nem tartozik egyik munkavállalói szociális biztonsági rendszerbe sem, valamint hogy nem ismerhető el azon személy munkavállalói minősége, aki bármiféle munkaviszony fennállása nélkül biztosítja gyermeke nevelését.
- 21 A maga részéről T. Borger azzal érvel, hogy az 1408/71 rendelet szerinti „munkavállalói” minőség kizárólag a szociális biztonsági rendszer valamely ágazatában, esetében pedig a nyugdíjbiztosítás, illetve az anyasági támogatásokkal összefüggő egészségbiztosítás keretében meglévő tagságtól függ.

- 22 Előzetes döntéshozatalra utaló határozatában az Oberster Gerichtshof a Bíróság ítélkezési gyakorlatára (a C-85/96. sz., Martínez Sala ügyben 1998. május 12-én hozott ítéletre [EBHT 1998., I-2691. o.]; a C-262/96. sz. Sürül-ügyben 1999. május 4-én hozott ítéletre [EBHT 1999., I-2685. o.], valamint a C-543/03. sz., Dodl és Oberhollenzer ügyben 2005. június 7-én hozott ítéletre [EBHT 2005., I-5049. o.]) hivatkozik, amelyből – az Oberster Gerichtshof szerint – kitűnik, hogy ahhoz, hogy valamely személy az 1408/71 rendelet értelmében munkavállalónak minősülhessen, a meghatározó szempont a valamely munkavállalói szociális biztonsági rendszerbeli tagság, a keresőtevékenység végzésének nincs jelentősége, valamint hogy valamely személy egy egyszerű, határozott időre kivett fizetés nélküli szabadság alapján nem veszítheti el az 1408/71 rendelet szerinti „munkavállalói” minőségét.
- 23 Az Oberster Gerichtshof szerint bizonyos tényezők alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy az ASVG 8. §-a (1) bekezdése 2. pontjának g) alpontjában a T. Borgeréhez hasonló helyzetben lévő személyeket illetően előírt nyugdíjrendszerbeli részleges tagság nem képez a valamely szociális biztonsági rendszerbeli, az 1408/71 rendelet szerinti tagságot. Az Oberster Gerichtshof ugyanis kifejti, hogy az említett részleges tagság az önálló vállalkozóként vagy munkavállalóként korábban vagy egyidejűleg végzett keresőtevékenység fennállásától függetlenül valósul meg.
- 24 E feltételek mellett az Oberster Gerichtshof az eljárás felfüggesztéséről határozott, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni az 1408/71[...] rendelet 1. cikkének a) pontját, hogy az egy hathónapos időszak tekintetében vonatkozik arra a személyre is, aki gyermeke születését követő, a fizetés nélküli szabadság törvény szerinti kétéves időszakának lejártát követően a munkáltatójával fizetés nélküli, hathónapos kiegészítő szabadságban állapodik meg annak érdekében, hogy a jogszabály szerinti leghosszabb időtartamon át részesüljön gyermekgondozási támogatásban vagy megfelelő más kompenzációs ellátásban, ezt követően pedig megszűnteti munkaszerződését?

- 2) Az 1. kérdésre adott nemleges válasz esetén úgy kell-e értelmezni az 1408/71[...] rendelet 1. cikkének a) pontját, hogy az egy hathónapos időszak tekintetében vonatkozik arra a személyre is, aki a fizetés nélküli szabadság törvény szerinti kétéves időszakának lejártát követően a munkáltatójával fizetés nélküli, hathónapos kiegészítő szabadságban állapodik meg, amennyiben ebben az időszakban gyermekgondozási támogatásban vagy megfelelő más kompenzációs ellátásban részesül?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

- 25 Kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a gyermekének megszületését követően kivett fizetés nélküli szabadság hat hónapos meghosszabbításának időszakában elismerhető-e a T. Borgeréhez hasonló helyzetben lévő személy 1408/71 rendelet 1. cikkének a) pontja értelmében vett „munkavállalói” minősége.
- 26 A Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében az a személy rendelkezik az 1408/71 rendelet értelmében vett „munkavállalói” minőséggel, aki biztosítva van akár egyetlen kockázat ellen is, akár kötelezően, akár szabadon választható biztosítás keretében, ugyanezen rendelet 1. cikkének a) pontjában említett általános vagy különös szociális biztonsági rendszerben, függetlenül attól, hogy munkaviszonyban áll-e (a fent hivatkozott Dodl és Oberhollenzer ügyben hozott ítélet 34. pontja).
- 27 A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal elsősorban megjegyzi, hogy T. Borger – a korábban vagy egyidejűleg végzett keresőtevékenység fennállásától függetlenül – szociális biztonsági rendszerbe tartozik. Másodsorban, T. Borger – munkáltatójával közös megegyezéssel – szándékosan hosszabbította meg fizetés nélküli szabadságát kizárólag azért, hogy továbbra is részesülhessen gyermekgondozási támogatásban. Harmadsorban az a kérdés merül fel a kérdést előterjesztő bíróságban, hogy

T. Borger ausztriai nyugdíjbiztosítási rendszerbeli tagsága valójában releváns-e, hiszen T. Borger e rendszerbeli részleges tagságának alapjául szolgáló gyermeknevelési időszak tekintetében fennáll annak kockázata, hogy azt az osztrák szociális biztonsági rendszerben soha nem veszik majd figyelembe, amennyiben T. Borger öregségi nyugdíjának kifizetésére a lakóhelye szerinti állam – a jelen ügyben a Svájci Államszövetség – lenne illetékes.

- 28 Az említett tényezők közül az elsőt illetően elegendő emlékeztetni arra, hogy a fent hivatkozott Dodl és Oberhollenzer ügyben hozott ítéletből kitűnik, hogy a 1408/71 rendelet személyi hatályának szempontjából irreleváns a munkaviszony megléte, mivel az e tekintetben meghatározó szempont az, hogy a személy az e rendelet 1. cikkének a) pontjában említett általános vagy különös szociális biztonsági rendszer keretében egy vagy több kockázattal szemben – akár kötelezően, akár szabadon választható módon – biztosított legyen (a fent hivatkozott Dodl és Oberhollenzer ügyben hozott ítélet 31. pontja).
- 29 A kérdést előterjesztő bíróság által kiemelt második tényezőt illetően meg kell állapítani, hogy a fizetés nélküli szabadság meghosszabbításának személyes okai semmiféle szerepet nem játszanak, mivel az 1408/71 rendelet 1. cikkének a) pontja értelmében vett munkavállalói minőség objektív szemponttól, azaz attól függ, hogy a személy biztosított legyen – akár egyetlen kockázat ellen is – az e rendelkezésben említett valamely általános vagy különös szociális biztonsági rendszerben akár kötelezően, akár szabadon választható biztosítás keretében.
- 30 Végül pedig a tekintetben, hogy az öregségi nyugdíjhoz való jog tényleges gyakorlásakor valamely ausztriai nyugdíjbiztosítási rendszerbeli tagság időszakait esetleg nem ebben a tagállamban, hanem Svájcban veszik figyelembe, meg kell állapítani, hogy – amint arra az Európai Bizottság írásbeli észrevételeiben hivatkozott – ez a körülmény nem akadályozza meg a munkavállalói minőség elismerését. Az 1408/71 rendelet személyi hatálya alá való tartozás lehetősége ugyanis nem a biztosítási esemény bekövetkezésétől, ekként pedig nem attól a kérdéstől függ, hogy a két állam

közül melyikben fogják ezeket az időszakokat a nyugdíjjogosultság esetleges megszerzésekor figyelembe venni, hanem attól, hogy a személy biztosított legyen – akár egyetlen kockázat ellen is – az e rendelet 1. cikkének a) pontjában említett valamely általános vagy különös szociális biztonsági rendszerben akár kötelezően, akár szabadon választható biztosítás keretében.

- 31 A kérdést előterjesztő bíróság által kiemelt három tényező – mint olyan – tehát nem olyan jellegű, hogy el lehessen tekinteni az 1408/71 rendelet értelmében vett „munkavállalói” minőségtől.
- 32 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy az ASVG 8. §-a (1) bekezdésének 2. pontja értelmében a nyugdíjbiztosítási rendszer keretében részlegesen biztosítottak azok a személyek, akik gyermeküket a születését követő első 48 naptári hónapban ténylegesen és elsődlegesen belföldön nevelik. Mindenesetre a kérdést előterjesztő bíróság feladata elvégezni az arról való meggyőződéshez szükséges ellenőrzéseket, hogy – az osztrák jogrend keretében – az alapeljárásbelihez hasonló, fizetés nélküli, hosszan tartó szabadságon lévő személy továbbra is tagsággal rendelkezik-e valamely ehhez hasonló nyugdíjbiztosítási rendszerben, valamint hogy az ehhez hasonló tagság lehetővé teszi-e, hogy az említett személy – akár egyetlen kockázat ellen is – biztosítottnak minősüljön az 1408/71 rendelet 1. cikkének a) pontjában említett valamely általános vagy különös szociális biztonsági rendszerben akár kötelezően, akár szabadon választható biztosítás keretében.
- 33 A fentiekre figyelemmel az előterjesztett kérdésekre azt a választ kell adni, hogy a gyermekének megszületését követően kivett fizetés nélküli szabadság hat hónapos meghosszabbításának időszakára vonatkozóan el kell ismerni az alapeljárás felpereséhez hasonló helyzetben lévő személy 1408/71 rendelet 1. cikkének a) pontja értelmében vett „munkavállalói” minőségét, azzal a feltétellel, hogy az említett személy ezen időszak alatt – akár egyetlen kockázat ellen is – biztosított az e rendelet 1. cikkének a) pontjában említett valamely általános vagy különös szociális biztonsági rendszerben akár kötelezően, akár szabadon választható biztosítás keretében. A nemzeti bíróság feladata ellenőrizni azt, hogy az előtte folyamatban lévő jogvitában ez a feltétel teljesül-e.

A költségekről

- ³⁴ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nyolcadik tanács) a következőképpen határozott:

A gyermekének megszületését követően kivett fizetés nélküli szabadság hat hónapos meghosszabbításának időszakára vonatkozóan el kell ismerni az alapeljárás felpereséhez hasonló helyzetben lévő személy az 1996. december 2-i 118/97/EK tanácsi rendelettel módosított és naprakésszé tett, valamint az 1998. június 29-i 1606/98/EK tanácsi rendelettel módosított, a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelet 1. cikkének a) pontja értelmében vett „munkavállalói” inőségét, azzal a feltétellel, hogy az említett személy ezen időszak alatt – akár egyetlen kockázat ellen is – biztosított az e rendelet 1. cikkének a) pontjában említett valamely általános vagy különös szociális biztonsági rendszerben akár kötelezően, akár szabadon választható biztosítás keretében. A nemzeti bíróság feladata ellenőrizni azt, hogy az előtte folyamatban lévő jogvitában ez a feltétel teljesül-e.

Aláírások